

EUROOPA
LIIDU
OLUKORD
2018

Otsuste vastuvõtmine kvalifitseeritud hääleteenamusega: vahend, mis muudab Euroopa välis- ja julgeolekupoliitika tõhusamaks

#SOTEU

12. september 2018

„Kui me tahame olla „weltpolitikfähig“, siis peame lihtsustama oma otsuste tegemise protsesse. Sundmõtteks saanud soov tegutseda ühehäälselt takistab meid rahvusvahelisel areenil autoriteetselt esinemast. Euroopa Liit ei jõudnud ühtsele seisukohale Lõuna-Hiina merel tekkinud probleemide suhtes, me ei jõudnud ühtsele seisukohale inimõiguste küsimuses Hiina Rahvavabariigis, me ei jõudnud ühtsele seisukohale Jerusalemma suhtes. Me peame otsuste tegemise protsesse lihtsustama, et Euroopa Liit saaks oma seisukoha vastu võtta ka kvalifitseeritud hääleteenamusega. Vastupidiselt laialt levinud arvamusele ei tähenda see aluslepingute muutmist, sest Lissaboni lepingu artikli 31 lõikega 3 on Euroopa Ülemkogule antud võimalus ühehäälselt otsustada, et teatavates valdkondades tehakse otsused edaspidi kvalifitseeritud hääleteenamusega.“

Jean-Claude Juncker 54. Müncheneri julgeolekukonverentsil 17. veebruaril 2018

EL on oma eksistentsi jooksul mitmel puhul liikunud otsuste tegemisel järk-järgult ühehäälsuselt kvalifitseeritud hääleteenamuse suunas. Nüüdseks on ühtse Euroopa aktiga ellu kutsutud kvalifitseeritud hääleteenamusest saanud ELi otsustusprotsessis enimkasutatud hääletamisviis. Erandiks on ELi ühine välis- ja julgeolekupoliitika, kus otsuseid võetakse endiselt vastu ühehäälselt, kuigi aluslepingutega on ette nähtud võimalused teha otsuseid paindlikumalt.

Näited ELi välispoliitika saavutustest

ELi ühist välis- ja julgeolekupoliitikat on viimaste aastate jooksul märkimisväärselt tugevdatud. EL muutub maailmaareenil järjest tähtsamaks ja paljud peavad teda universaalsete väärtuste eestkõnelejaks.

EL vahendas suhete normaliseerimist Belgradi ja Priština vahel, reageeris Vene Föderatsiooni poolt toime pandud rahvusvahelise õiguse rikkumisele Ida-Ukrainas ning algatas ja juhtis läbirääkimisi Iraani tuumaprogrammi üle. Kõike seda tehes on liit järjekindlalt toetanud rahu ja heaolu püüdlusi oma naabruses ja mujal.

Ent üha enam on levimas arusaam, et praegune keerukas rahvusvaheline maastik nõuab ühises välis- ja julgeolekupoliitikas „käiguvahetust“.

Federica Mogherini, liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ning Euroopa Komisjoni asepresident osalemas Iraaniga peetud tuumakõnelustel 26. märtsist 2. aprillini 2015 Lausanne'is

Federica Mogherini juhib ELi vahendatud dialoogi Belgradi ja Priština vahel 2017. aasta juunis — Kosovo president Hashim Thaçi, Federica Mogherini ja Serbia president Aleksandar Vučić

* võimaline osalema veenvalt maailmapoliitikas.

ELil on aeg hakata täitma oma rolli maailmaareenil

Kuigi ELi ühist välis- ja julgeolekupoliitikat on viimastel aastatel märkimisväärselt tugevdatud, leidub siiski valdkondi, kus ELi tegutsemisvõimekust saaks oluliselt parandada. Nende hulka kuuluvad kaitse ja inimõiguste edendamine, ELi sanktsioonide kehtestamine ning seisukoha võtmine tähtsates piirkondlikes ja geopoliitilistes küsimustes. EL vajab paindlikumat ja tulemuslikumat otsuste tegemise viisi, mis võimaldaks kiiresti ja adekvaatselt reageerida üha uutele üleilmsetele väljakutsetele. Et selleni jõuda kutsus president Juncker Euroopa Ülemkogu üles rakendama Euroopa Liidu lepinguga ette nähtud võimalusi võtta rohkem otsuseid vastu kvalifitseeritud häälteenamusega.

- Euroopa Liidu lepingu artikli 31 lõikes 2 on juba sätestatud, et nõukogu võib teatavatel kindlaksmääratud juhtudel teha otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega.
- Spetsiaalselt ühise välis- ja julgeolekupoliitika jaoks mõeldud nn sillaklausel Euroopa Liidu lepingu artikli 31 lõikes 3 annab Euroopa Ülemkogule õiguse laiendada kvalifitseeritud häälteenamusega otsustamist ühise välis- ja julgeolekupoliitika küsimustele, kui liikmesriigid selles ühehäälselt kokku lepivad.

Euroopa Komisjon soovib mõlemaid võimalusi lähemalt uurida. Täpsemalt on komisjon kindlaks teinud kolm valdkonda, kus oleks sillaklausli rakendamisest kohe kasu, säilitades samal ajal liidu konsensust loova toimimisviisi.

Liikumine ühehäälselt kvalifitseeritud häälteenamusele välispoliitikas – KOLM VALDKONDA

1 RAHVUSVAHELISTEL FOORUMITEL, NÄITEKS ÜRO INIMÕIGUSTE NÕUKOGUS ESITATAVAD SEISUKOHAVÕTUD INIMÕIGUSTEGA SEOTUD KÜSIMUSTES

Poliitiline ühtsus inimõiguste küsimustes on äärmiselt oluline säilitamiseks ELi pehmet jõudu ja rahvusvahelist autoriteeti mitmepoolsetes organisatsioonides ja mujal.

2 OTSUSED SANKTSIOONIDE KEHTESTAMISEKS

ELi sanktsioonide poliitika on üks ELi tugevamaid välispoliitilisi tööriistu, kuna see võimaldab kasutada liidu märkimisväärselt majandusjõudu välispoliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Liidu sees on ühtsus äärmiselt oluline, et tagada kõigile võrdsed võimalused ühtsel turul ja Schengeni ühiseeskirjade tulemuslikkus.

3 OTSUS KÄIVITADA VÕI VIIA ELLU TSIIVILMISSIOONE, ET REAGEERIDA KRIISIDELE VÄLJASPOOL LIITU

Euroopa Liidu eesmärk on tagada oma naabruses stabiilsus ja seega on tõenäoline, et tsiviilmissioonide arv ja tähtsus aina suurenevad.

Kvalifitseeritud häälteenamuse kasutamise eelised välispoliitikas

Kvalifitseeritud häälteenamuse kasutamine muudaks liidu rahvusvahelisel areenil tugevamaks, tulemuslikumaks ja usaldusväärsemaks, kuna selle abil oleks liidul lihtsam:

jõuliste ja järjekindlate seisukohtade kaudu **oma tegelik mõjujõud** rahvusvahelisel tasandil maksma panna;

reageerida välispoliitilistele probleemidele **kiiresti ja tulemuslikult** nii ELi laiemas naabruses kui ka mujal;

tugevdada **ELi vastupanuvõimet**, kaitstes liikmesriike kolmandate riikide surve ja ELi killustamise katsete eest.

Ühehäälsuse nõudega seotud probleemid ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas

INIMÕIGUSED RAHVUSVAHELISEL TASANDIL

2017. aasta juunis ei suutnud EL ühehäälsuse nõude tõttu teha ÜRO Inimõiguste Nõukogus Genfis avaldust inimõiguste olukorra kohta Hiinas – see oli esimene kord ajaloos, kui ELil jäi Inimõiguste Nõukogus avaldus tegemata.

ELI VÄLISPOLIITILINE AVALDUS

2016. aasta juulis ei suutnud EL avaldada kiiret toetust Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni mereõiguse konventsiooni kohaselt tehtud vahekohtu otsusele Lõuna-Hiina mere küsimuses, sest mõned liikmesriigid olid selle vastu kohtulahendiga üldse mitte seotud põhjustel. Alles pärast mitu päeva kestnud intensiivseid läbirääkimisi lepidi hilinenult kokku avalduse tekstis, mis ei sisaldanud ikkagi üleskutset kohtuotsuse täitmiseks.

ELI SANKTSIOONID

2017. aasta suvel jäid ühehäälsuse nõude tõttu vastu võtmata ELi piiravad meetmed Venetsueela suhtes vastusena demokraatlikult valitud rahvusassamblee autoriteedi õõnestamisele. Meetmed võeti lõpuks vastu 2017. aasta novembris, kui olukord oli veelgi halvenenud. Ühehäälsuse nõude tõttu ei ole jõutud kokkuleppele nende isikute ja üksuste loetelus, kelles suhtes kehtivad ELi sanktsioonid, või on selles kokkuleppele jõutud viivitusega.

ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA TSVIILMISSIOONID

On olnud juhtumeid, kus ühehäälsuse nõuet on kasutatud lehmakauplemiseks. 2018. aastal takistas üks liikmesriik ELi tsiviilmissiooni pikendamist Sahelis seni, kuni teine liikmesriik loobus oma vastuseisust missioonile Iraagis.

